

HISTORISK ÅRBOG THY

2020

UDGIVET AF HISTORISK SAMFUND THY

HISTORISK ÅRBOG

Redaktion:

Michael Riber Jørgensen
Hans Peter Kragh
Jytte Nielsen
Svend Sørensen
Jens Andersen

Omslag:

Maleri af Niels Holbak.
Thisted Havn, u.å.olie på lærred. 37,5x44 cm
Foto: Museum Thy

Årbogens adresse:

Redaktion:
Jernbanegade 4, 7700 Thisted
Tlf. 9792 0577
michael@museumthy.dk

Ekspedition:

Rosa Vestergaard, Vorupørvej 157, Hundborg, 7700 Thisted
Tlf.: 9793 7349, e-mail: rosavestergaard@hotmail.com

Grafisk tilrettelægning og dtp:

Tilde Grafisk / Karin S. Fredsøe

ISSN 2596-7568

TRYKKERIET FRIHEDEN
2020

INDHOLDSFORTEGNELSE

Knud Holch Andersen:	Den Nord-Cimbriske Tilskuer.....	s.	7
Michael Vandet:	Bronzebusten af amtmand Faye	s.	24
Hans Peter Kragh:	Så længe det varede... ..	s.	25
Jens Andersen:	»Thistedaffæren« – da tyskerne lukkede Thisted.....	s.	33
Christina Gjørup Madsbøll:	Sko af fiskeskind	s.	52
Jytte Nielsen:	En læge, en kunstner og et maleri – Thy anno 1926.....	s.	53
Michael Riber Jørgensen:	Kort fortalt.....	s.	58
Michael Vandet:	Tilfælde af den spanske syge i Thy.....	s.	59
Charlotte Boje H. Andersen:	Lysestagerne i Visby Kirke.....	s.	57
Christina Gjørup Madsbøll:	Forsamlingshuset i Lild Strand.....	s.	72
Jimmy Munk Larsen:	Otto Mikkelsens Hus.....	s.	73
Christina Gjørup Madsbøll:	Thyboden – en genbrugsbutik i Snedsted.....	s.	79
Eigild Sørensen:	Taterkvinden Sarine Knudsdatter fra Grurup	s.	85
Aksel Kristensen:	Udstilling i Vestervig	s.	93
Jytte Nielsen:	»Lappekaravane i Thisted c 1890«.....	s.	97
Svend Sørensen:	Sonne og andelsbevægelsen	s.	101
Rikke Nyvang:	Mennesker og vind ved Hanstholm Fyr.....	s.	113
Charlotte Boje H. Andersen:	Helgenfigur fra Østerild	s.	118
Michael Riber Jørgensen:	Fællesskab i forandring.....	s.	119
Jørgen Kjærgaard:	Generalforsamling og beretning 2019-2020	s.	142
Anne Frandsen:	Lokalhistorisk litteratur 2019-2020 – et udvalg.....	s.	144
	Historisk Samfund Thy.....	s.	147
	Forfatterfortegnelse	s.	148

Kort fortalt

af Michael Riber Jørgensen

Gamle kort er bare sjove at kigge på. Og ofte rummer de også informationer, som nyere, mere korrekte og mere detaljerede kort ikke kan give os.

For eksempel at nord ikke behøver at vende opad. Vi er vant til at forestille os jordkloden med Nordpolen på »toppen«, men det er et arbitrært og forholdsvis moderne valg. Set i et kosmisk perspektiv er det naturligvis ligegyldigt, hvilken vej verdenshjørnerne vender. På de tidligste egyptiske kort vendte syd således opad; det var jo her, Nilen havde sit udspring. Middelalderens europæiske kortmagere valgte øst som det vigtigste verdenshjørne, fordi Jerusalem lå i den retning. Man skulle vende – orientere – sig mod Orienten.

Og ved den jyske vestkyst, hvor Vesterhavet var livsgrundlaget for en stor del af befolkningen, var det na-

turligt først at kigge mod vest – som på dette fine farvelagte kort, der lå gemt væk inde i en kommissions-sag om møllerettigheder i Vestervig Klosters godsarkiv på Rigsarkivets nørrejske afdeling i Viborg.

Et sådant kort kan ikke bare sige noget om en fortidig forestillingsverden. Det kan også vise os en fysisk verden, som ikke er mere. Kortet er desværre udateret, men vi må formode, at det stammer fra 1700-tallet. Vi kan vi hvert fald sige med sikkerhed, at det er fra før 1825, hvor havet brød igennem Agger Tange. Tangen er nemlig hel endnu, og de tre landsbyer Torp, Bollum og Nabe, som ikke findes længere, er tydeligt aftegnet.

Jo, gamle kort er nu bare sjovere at kigge på end Krak eller Google Maps...

Tilfælde af den spanske syge i Thy

af Michael Vandet

Også for et århundrede siden var Danmark – og verden – ramt af en pandemi. Det skal dog bemærkes, at emnet for nærværende artikel blev valgt før coronaen gjorde sit indtog...

I år er det 100 år siden, at den spanske syge ophørte i Danmark. Da havde denne globale influenzaepidemi hærget vort land i næsten to år, nemlig fra sommeren 1918 til foråret 1920.

Det er den mest fremherskende opfattelse, at epidemien opstod i USA i marts 1918. Via amerikanske militærlejre og troppetransporter under 1. Verdenskrig spredtes den til Europa. Influenzaepidemien fik navnet »den spanske syge«, fordi den på grund af censur i de krigsførende lande blev omtalt først af nyhedsmedierne i det neutrale Spanien.

På verdensplan omkom omkring 50 millioner mennesker; nogle mener, tallet er langt større. I Danmark døde mellem 15.000 og 18.000 mennesker af sygdommen. Epidemien havde umådelig store konsekvenser for mange familier, for sundhedsvæsenet og for samfundet i det hele taget.

Den spanske syge kom til Danmark i tre bølger. Første bølge varede fra juli til september 1918, hvor der ifølge Sundhedsstyrelsen blev anmeldt omkring 80.000 tilfælde. Den anden bølge varede fra oktober 1918 til april 1919, hvor omkring 650.000 tilfælde blev anmeldt. Den tredje bølge med henved 170.000 tilfælde varede fra januar til april 1920. Tallene er baseret på lægernes anmeldelser af influenzatilfælde, som de skulle anmelde til den lokale embedslæge hver uge. Embedslægerne videregav herefter tallene til Sundhedsstyrelsen. Alle tre bølger startede i hovedstadsområdet, bredte sig herefter til en række købstæder og til sidst til provinsbyer og deres opland.

Unge mennesker i alderen 15 til 40 år var hårdest ramt med hensyn til dødsfald. Det var kun få tusinde personer over 65 år, der overhovedet fik sygdommen. Symptomerne på spansk syge var svær åndenød, ho-

ste, næseblod, voldsomt blodigt opspyt og misfarvning af huden, navnlig i ansigtet. Det var ikke en snigende sygdom; ofte kom den som lyn fra en klar himmel. Hvis det skete, man blev syg på sit arbejde eller på gaden, kunne man ofte ikke nå hjem ved egen hjælp.

Endnu kendte man ikke til penicillin eller andre virksomme antibiotika; derfor kunne infektionen ikke helbredes medicinsk. Man rådede kun over behandling mod nogle af symptomerne, for eksempel febernedsettende og smertestillende midler. Nogle gange tyede lægerne i deres afmagt til alternative og gamle metoder såsom åreladning og alkoholterapi med portvin og cognac.

Der blev mangel på egentlige rustvogne til transport af afdøde, så almindelige ladvogne blev pyntet op med blomster og grønt og brugt til formålet. Gripende dødsannoncer for børn og unge mennesker fyldte dagligt godt i aviserne. Der findes talrige tragedier, hvor flere familiemedlemmer døde samme dag eller med få dages mellemrum.

DEN SPANSKE SYGE PÅ LANDET

Her skal nu gengives et par eksempler på den spanske syge og dens hærgen i Thy.

Den 16-årige københavnerpige Olga Larsen var tjenestepige på en gård ved Sjørring. Hun var én af de første på egnen, der fik »Den Spanske«, som man kaldte sygdommen i det daglige. Følgende beretning er skrevet 54 år efter hun fik sygdommen, nemlig som erindringer i 1972:

»Vi var 12 på gården og lå i sengen alle sammen, foruden forkarlen, som måtte passe besætningen og være sygepasser og give mig varme omslag på. Jeg